

Malmin päivystyksen aukioloaikojen muuttaminen

Aluehallitus 21.10.2024 § 215

Valmistelija Sjöström Pia-Maria
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 184 1597, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Terveysthuoltolain muuttuessa vuonna 2018 hävisi pienempien sairaaloiden mahdollisuus erikoissairaanhoidon ympärivuorokautiseen päivystykseen. Siinä yhteydessä Pietarsaareissa toimiva Malmin päivystys muuttui perusterveydenhuollon tason toiminnaksi. Tähän saakka toiminta on vaatinut ja sille on myönnetty sosiaali- ja terveysministeriön erikoislupa ympärivuorokautista hoitoa varten, mutta 1.1.2025 alkaen hyvinvointialue saa päättää toiminnasta itse.

Nykytilanteessa Malmin päivystys toimii perusterveydenhuollon päivystyksenä, joten paikalla on laillistettu lääkäri vuorokauden ympäri. Lääkäri vastaa päivystyspotilaista ja virka-ajan ulkopuolella myös Malmin kolmella osastolla hoidettavista potilaista. Hyvinvointialueen muilla yleislääketieteen osastoilla lukuun ottamatta Vaasan keskussairaalan yhteydessä sijaitsevia osastoja on saatavilla lääkäri vain terveyskeskuvastaanottojen aukioloaikoina.

Potilaat tulevat päivystykseen oma-aloitteisesti, hoidon tarpeen arvioinnin suosituksesta tai ambulanssilla. Kiireellistä erikoissairaanhoidoa tarvitsevat potilaat ohjataan suoraan keskussairaalaan, ensisijaisesti Vaasan keskussairaalaan, mutta hyvin kiireellisissä tapauksissa myös Kokkolaan.

Tänä vuonna Malmin päivystyksessä on käynyt keskimäärin n. kymmenen potilasta yötä kohden (klo 22-07). Suuri osa käynneistä ei ole niin kiireellisiä, että hoitoa tarvitaan yöaikaan, vaan käynnit voitaisiin ohjata muihin vuorokaudenaikoihin. Potilaista keskimäärin 1-2 oli 0-15-vuotiaita ja 2-3 oli 75 vuotta täyttäneitä. Iltaisin/öisin klo 20-08 Malmin päivystykseen tulee ambulanssilla keskimäärin n. 2-3 potilasta. Suuri osa heistä olisi voinut saada tarvittavan hoidon kotonaan yöaikaan toimivan liikkuvan sairaalan avulla.

Väestön fyysisten päivystyspalvelujen yöaikainen tarve on muuttunut viime vuosina. Neuvonta ja etäpalvelut voivat korvata fyysisiä käyntejä, myös digitaaliset palvelut lisääntyvät vähitellen. Liikkuva sairaala voi tehdä hoidon tarpeen arvioinnin ja antaa hoitoa kotona muun muassa kotihoidon asiakkaille. Yhteinen potilas- ja asiakastietojärjestelmä antaa osaston henkilöstölle uusia mahdollisuuksia konsultoida tarvittaessa muiden yksikköjen lääkäreitä. Todellista akuuttihoitoa yöaikaan tarvitsevat ovat usein niin huonokuntoisia, että he tarvitsevat erikoissairaanhoidoa. Laajentamalla liikkuvan sairaalan toimintaa myös yöaikaiseen hoitoon voitaisiin hyvinvointialueen pohjoisosassa säilyttää hyvä palvelutaso, vaikka Malmin päivystys ei olisi avoinna yöaikaan.

Malmin yöpäivystyksen kustannukset muodostuvat pääosin päivystyksen lääkärin ja hoitohenkilöstön palkkakuluista, lisäksi tulee kustannuksia röntgenhoitajan varallaolosta. Potilaiden hoitoon liittyviin kustannuksiin (esim. tutkimukset ja lääkkeet) vaikuttaa se, kuinka suurta osaa potilaista hoidetaan päivystyksessä yöpäivystyksen sijasta muina vuorokaudenaikoina. Jos päivystys on ympärivuorokautisen aukiolon sijasta avoinna esim. klo 8-22 päivittäin, on lääkärikulujen säästö (osittain omia lääkäreitä, osittain ostopalvelu) n. 700 000 €/vuosi. Lisäksi röntgenhoitajan yöaikaisen varallaolon päättyminen tuo osittain jonkin verran säästöä. Hoitohenkilöstöresurssin siirtämisen liikkuvaan sairaalaan arvioidaan olevan kustannusneutraali muutos.

Jos Malmin päivystystä ei pidetä enää avoinna yöaikaan, on tärkeää tiedottaa väestölle riittävän hyvin siitä, että ennen päivystyskäyntiä tulee ottaa yhteys hoidon tarpeen arviointiin ja että mahdollisuuksien mukaan hoitoon tulee hakeutua muina ajankohtina. Hoidon tarpeen arvioinnilla on myös mahdollisuus varata potilaalle käynti virka-aikana.

Perusterveydenhuollon tason päivystyspalveluille on luonnollisesti jatkossakin jonkin verran tarvetta yöaikaan, ja käynnit on hoidettava yhteispäivystyksessä, mikä aiheuttaa jonkin verran vaihtoehtoiskustannuksia. Toisaalta liikkuvan sairaalan laajentaminen siten, että se on toiminnassa myös yöaikaan, vaikuttaa sillä tavoin, että potilaat jotka olisivat muuten hakeutuneet päivystykseen ja otettu mahdollisesti osastolle, voidaan hoitaa omassa kodissa tai asumisyksikössä, mikä puolestaan säästää kustannuksia.

Päivystyksessä käy jonkin verran potilaita, jotka yöpyvät päivystyksessä tarkkailussa tai osastopaikkaa odottamassa. Heille tulee siinä tapauksessa järjestää paikka Malmin osastoilta. Ehdotetaan, että Pietarsaaren Malmin päivystyksen aukioloaikojen muutetaan klo 07(08)-22:een kaikkina päivinä.

Hyvinvointialuejohtaja Kinnunen Marina

Ehdottaa, että hallitus

- merkitsee virkamiesvalmistelun tiedoksi. Ennen päätöksentekoa pyydetään asianosaisilta kunnilta ja vaikuttamistoimielimiltä lausunto ja alueen asukkaille tehdään muutosesityksistä kysely. Lisäksi huomioidaan 4.11.2024 päättyvät yhteistoimintaneuvottelut ja
- tekee päätöksen asiassa kokouksessaan 25.11.2024.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjaan merkittiin, että hallituksen jäsen Mervi Rantala ilmoitti olevansa esteellinen hallintolain 28 § 5. kohdan mukaisesti ja poistui asian käsittelyn ajaksi.

Pykälä tarkastettiin heti.

Jakelu

Aluehallitus 25.11.2024

5590/00.01.02.01/2024

Valmistelija Sjöström Pia-Maria

Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihe), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Aluehallitus on keskustellut Malmin päivystyksen aukioloajoista kokouksessaan 21.10.2024, § 215. Hallitus on pyytänyt hyvinvointialueen pohjoisosan kunnilta lausunnot ja tehnyt väestökyselyn palveluverkon muutoksista, jotka on tarkoitus toteuttaa tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman puitteissa. Väestökyselyn yhteenveto käsitellään tämän kokouksen 256 §:ssä. Lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä on kuultu asiassa.

Pietarsaari, Pedersören kunta, Luoto, Uusikaarlepyy ja Kruunupyö ovat antaneet lausunnot asiasta. Niiden sekä hyvinvointialueen nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston lausunnot ovat liitteenä.

Pietarsaaren kaupunki vastustaa ehdotusta Malmin yöaikaisen päivystyksen sulkemisesta ja suhtautuu epäilevästi siihen, että Malmin yöpäivystyksen sulkemisella voidaan todella saavuttaa näin suuria säästöjä. Asukkaiden oletetaan hakeutuvan yöaikaan hoidettavaksi

ensisijaisesti Soiteen, mikä on hyvinvointialueelle kalliimpi vaihtoehto. Lisäksi tähdenetään, että yöaikainen päivystysvastaanotto on ennen kaikkea suuri turva Pietarsaaren seudun asukkaille ja voi myös helpottaa Vaasan ja Kokkolan sairaaloiden työskentelyä huolehtimalla kiireettömämmistä tapauksista. Liikkuvan sairaalan, jonka palvelua suunnitellaan laajennettavan myös yöaikaan, ei katsota voivan korvata päivystystä riittävästi, koska tiimissä ei ole lääkärimehitystä. Jos yöpäivystys lopetetaan, potilaalla on vakavammassa tapauksissa ja henkeä uhkaavissa vammoissa pitkä matka päivystysvastaanotolle, eikä ambulanssia voida silloin käyttää pitkään aikaan mahdollisiin muihin kiireellisiin tehtäviin. Koska liikkuvaan sairaalaan ei kuulu lääkäreitä, se voi tehdä lähinnä hoidon tarpeen arviointia ja antaa hoitoa kotona kotihoidon asiakkaille.

Pedersören kunta vastustaa yöaikaisen päivystyksen sulkemista. Jos Malmin päivystys suljetaan, saatetaan yöllinen vamma tai muu vaiva joutua hoitamaan joko Vaasassa tai Kokkolassa, jos liikkuva yksikkö on kiireinen useiden tuntien ajan. Huolena on lisäksi, että myös lievien tapausten ambulanssikuljetukset lisääntyvät, mikä heikentäisi seudun akuuttivalmiutta. Lisäksi painotetaan, että yöaikainen päivystysvastaanotto on suuri turva seudun asukkaille ja sen sulkeminen vaikuttaa koko Pietarsaaren seutuun selkeän negatiivisesti. Malmin päivystyksen voidaan katsoa myös helpottavan Vaasan ja Kokkolan sairaaloiden työskentelyä huolehtimalla kiireettömämmistä tapauksista. Pietarsaaren päivystyksen sulkemisella on vaikutuksia myös Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen päivystykseen potilaspaineen kasvaessa, mikä vaatii laajempaa valmiutta ja aiheuttaa samalla kuitenkin kustannuksia Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Lisäksi on voitava turvata palvelujen saatavuus sekä ruotsiksi että suomeksi.

Luodon kunta vastustaa Malmin yöaikaisen päivystystoiminnan lakkauttamista. Kunta katsoo, että liikkuva sairaala, jonka toimintaa aiotaan laajentaa alueen pohjoisosien yöaikaisten palvelujen turvaamiseksi, ei kuitenkaan kata koko päivystystoimintaa, ja että myös siitä aiheutuu kustannuksia. Päivystyksen aukioloaikojen rajoittamisen arvioidaan lisäävän Soten päivystyspalvelujen käyttöä myös muina vuorokaudenaikoina. Tämän puolestaan arvioidaan voivan johtaa siihen, että myös jatkohoito järjestetään ostopalveluna, minkä seurauksena hyvinvointialueen kustannukset lisääntyvät. Lisäksi kunnanhallitus toteaa, että Malmin päivystys helpottaa Vaasan sairaalan työskentelyä huolehtimalla kiireettömämmistä tapauksista ja että se on tärkeä palvelu alueen pohjoisosan asukkaille. Malmin päivystyksen sulkeminen rajoittaa Luodon kunnan asukkaiden päivystyspalvelujen saatavuutta yöaikaan ja voi lisätä väestön turvattomuuden tunnetta.

Uudenkaarlepyyn kaupunki toteaa, että Pietarsaaren Malmin päivystyksen sulkeminen vaikuttaa merkittävästi koko Pietarsaaren seutuun ja erityisesti Pietarsaareen. Tämä asettaa siinä tapauksessa suurempia vaatimuksia Pietarsaaren osastohoidolle ja myös Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen päivystykselle. Jos sulkemispäätös tehdään, on tärkeää, että Pohjanmaan hyvinvointialue varmistaa, että hoidon tarpeen arvioinnin puhelinpalvelu on tunnettu ja toimii ja että liikkuva yksikkö kykenee ylläpitämään koko pohjoisen alueen potilasturvallisuutta riittävästi ja on resursoitu siten, että ambulanssit eivät ylikuormitu.

Kruunupyyn kunta toteaa, että Pietarsaaren Malmin päivystyksen sulkeminen ei vaikuta kuntaan mainittavasti, koska väestö hakeutuu välimatkojen vuoksi lähinnä Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen päivystykseen. Sulkeminen asettaa suuret vaatimukset sille, että Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen päivystyksellä on riittävä valmius potilasmäärän lisääntymiseen ja että palvelua saa aina sekä suomeksi että ruotsiksi ja myös englanniksi. Kunta katsoo olevan tärkeää, että Pohjanmaan hyvinvointialue varmistaa tämän ennen mahdollisen lopettamispäätöksen tekemistä. Lisäksi kunta toteaa, että on tärkeää varmistaa, että osastohoitoa annetaan Kokkolassa (asiakkaan niin halutessa) voimassa olevan yhteistyösopimuksen mukaisesti siinä tapauksessa, että päivystyskäynnin jälkeen tarvitaan osastohoitoa. Jos yöpäivystys suljetaan, kunta katsoo olevan perusteltua, että aukioloaikoja pidennettäisiin sekä aamusta että illasta (esim. klo 7–24).

Nuorisovaltuuston lausunnosta ilmenee, että ehdotus herättää huolta monissa, koska mahdollisuus päästä hoidettavaksi päivystykseen koetaan turvallisuustekijäksi. Lyhyt matka päivystykseen yöllä koetaan turvallisemmaksi kuin ambulanssin odottaminen. Lisäksi hyvää yhteistyötä Kokkolan kanssa pidetään tärkeänä, koska monilla on lyhyempi matka Kokkolaan kuin Vaasaan. Lisäksi todetaan, että eteläisimpien kuntien asukkaiden täytyy jo matkustaa yli 100 km Vaasaan.

Vammaisneuvosto katsoo, että Pietarsaaren yöaikaisen päivystyksen sulkeminen heikentää pohjoisen alueen asukkaiden hoidon saatavuutta, ja neuvosto kyseenalaistaa arvioidun kustannussäästön saavuttamisen. Yöaikaisen päivystyksen sulkeminen merkitsee myös turvallisuuden menetystä. Jos Pietarsaaren yöaikainen päivystys suljetaan, suurin osa liikkuvan sairaalan toiminnan kohderyhmään kuulumattomista kääntyy Soiten (Kokkola) puoleen, mistä aiheutuu välittömiä kustannuksia Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Myös Soiten henkilöstön ruotsin kielen taito kyseenalaistetaan. Lisäksi ambulanssimatkat Vaasaan saattavat lisääntyä, mikä lisää kustannuksia.

Vanhusneuvosto toteaa lausunnossaan ymmärtävänsä toiminnan muutoksen tarpeen ja toivovansa, että liikkuva sairaala ja muut palvelut tukevat muutosta. Valmistelutekstiin tehdään joitakin selvennyksiä saapuneiden lausuntojen, kommenttien ja kysymysten perusteella. On syytä tähdentää, että Malmin päivystys on perusterveydenhuollon tasoinen päivystys. Potilaat, joilla on mahdollisesti vakava kiireellistä hoitoa vaativa sairaustila, esim. rintakipua, vaikea hengenahdistus, alentunut tajunnantaso, halvausoireita tai mahdollisesti leikkaushoitoa vaativia vammoja, saavat hoitoa suoraan keskussairaalassa, ambulanssi ei myöskään vie näitä potilaita Malmin päivystyksen kautta.

Ambulanssipalvelujen riittävyys Ensihoidon vuoden 2023 tilastosta ilmenee, että hyvinvointialueen muihin osiin verrattuna Pietarsaaren alueen ambulanssit kuljettavat suuremman osan potilaita päivystysvastaanotolle (Malmille tai keskussairaalaan). Tämä on selkeä osoitus siitä, että on potilaita, jotka hyötyisivät suuresti liikkuvasta sairaalasta, jossa potilas saa tarvittavan hoidon suoraan kotiin, eikä häntä tarvitse lainkaan kuljettaa päivystysvastaanotolle. Vuonna 2023 Malmille saapui ambulanssilla yhteensä runsaat 2700 potilasta, ja heistä n. 1050 lähetettiin sieltä edelleen keskussairaalaan. Lisäksi vuosittain lähetetään n. 900 potilasta keskussairaalaan muuntotyypisellä kuljetuksella. Suuressa osassa ambulanssikuljetuksista Malmille potilas olisi siis sitä paitsi pitänyt oikeastaan viedä suoraan keskussairaalaan. Vuonna 2023 pohjoisen alueen ambulanssit kuljettivat keskimäärin 1,8 potilasta/yö Malmin päivystykseen. Arviona on, että tulevaisuudessa keskimäärin 1 potilas/yö tarvitsisi kuljetusta keskussairaalaan. Uudenaikarpeyden ambulanssin yöllinen kuormitus on vähäistä, ja nykyinen ambulanssiresurssi riittää arvioidusta kuljetusten määrän vähäisestä lisääntymisestä selviytymiseen.

Liikkuva sairaala, Lisa, palvelee tällä hetkellä hyvinvointialueen pohjoisten ja keskisten osien kotihoidon ja asumisyksikköjen asiakkaita (klo 13-20). Kotihoito tai asumisyksikkö voi tarvittaessa ottaa yhteyden Lisan sairaanhoitajiin, ja he voivat joko antaa neuvoja puhelimesta tai käydä tutkimassa potilaan ja antaa hoitoa paikan päällä. Tarvittaessa sairaanhoitajat voivat konsultoida lääkäriä. Yhteydenotoista Lisaan yli 70 % on voitu hoitaa ilman että potilaan on tarvinnut käydä päivystyksessä. Lisäksi hätäkeskus (112) voi nykyään välittää koko hyvinvointialueella kiireettömiä hälytyksiä ensihoidon hoidon tarpeen arviointiin, joka ottaa puhelimitse yhteyden potilaaseen. Yli 40 %:ssa näistä tapauksista on ambulanssin lähettäminen voitu välttää kokonaan. Vuodenvaihteesta alkaen Lisan toimintaa laajennetaan käsittämään koko hyvinvointialueen väestö, jolloin Lisaan voi ottaa yhteyden sekä päivystysapunumeron (116 117) että ensihoidon hoidon arvioinnin kautta. Jos päivystyksen aukioloajat muuttuvat, henkilöstöresursseja siirrettäisiin Lisaan, jotta hyvinvointialueen pohjoisosan toiminta kykenisi palvelemaan myös yöaikaan. Lähialueen ympärivuorokautinen päivystystoiminta luo väestölle turvallisuuden tunnetta, vaikka kyseistä palvelua tarvitsisi harvoin. Saapuneista lausunnoista ja kyselyvastauksista ilmenee toisaalta, että päivystykseen pääsy nähdään mahdollisuutena hoitaa asioita

helposti myös yöaikaan, sellaisiakin, joissa hoidon tarve ei ole niin kiireellinen, etteikö se voisi odottaa aamuun. Toisaalta päivystystä korostetaan paikkana, johon voi ottaa yhteyden äkillisessä henkeä uhkaavassa tilassa; perusterveydenhuollon tasoisella päivystysvastaanotolla ei kuitenkaan ole sellaista valmiutta etenkään yöaikaan. Näissä tapauksissa täytyy kutsua ambulanssi ja potilas on kuljetettava suoraan sellaiseen sairaalaan, jossa on ympärivuorokautinen erikoissairaanhoidon valmius. Selkeän tiedotuksen ja potilasohjauksen tarve – sekä päiväaikaiseen hoitoon ohjaamisen että ambulanssikuljetusten ohjauksen osalta – tulee esiin selvästi ja sitä on parannettava riippumatta siitä, mitä päivystyksen aukioloajoista päätetään. Todennäköisesti vuorokauden ympäri avoinna olevalle päivystysvastaanotolle hakeutuu kuitenkin jatkossakin osaksi potilaita, joilla ei ole kovin kiireellistä hoidon tarvetta. Liikkuva sairaala ei voi korvata ambulanssipalvelujen tarvetta niille henkilöille, joilla on mahdollisesti henkeä uhkaavia tilanteita, jotka vaativat akuutteja sairaanhoidollisia toimenpiteitä.

Tulevaisuudessa Malmin päivystys olisi avoinna varhaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. Vuorokaudenajasta riippumatta ennen päivystyskäyntiä tulee aina ottaa yhteys hoidon tarpeen arviointiin, ellei hoidon tarve ole niin kiireellinen, että tarvitaan ambulanssi. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella potilas voi saada itsehoito-ohjeita tai etähoitoa, saada ajan vastaanotolle myöhemmin, saada hoitoa liikkuvan sairaalan kautta tai joissakin tapauksissa kehotuksen hakeutua keskussairaalaan jo yöllä. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa voimassa olevan sopimuksen mukaan Pohjanmaan väestöllä on oikeus käyttää Soiten päivystystä hoidon tarpeen niin vaatiessa.

Hyvinvointialuejohtaja Kinnunen Marina

esittää, että hallitus päättää, että Malmin päivystyksen aukioloaikoja muutetaan klo 7(8)-22 alkaen 1.3.2025. Henkilöstöresursseja siirretään siten, että liikkuvaa sairaalaa voidaan laajentaa palvelemaan myös yöaikaan.

Päätös: